

אל תכניסו את השב"כ

בשמירה על ביטחון האזרחים הערבים מפני אלימות, זהו תפקיד מרכזי שלה, והמפכ"ל נדרש לדאוג לכך שתמלא אותו ולא להעביר את האחריות לשב"כ. שביעית, ההפרדה בין ההתמודדות עם הטרור באמצעות השב"כ לבין ההתמודדות עם הפשיעה באמצעות המשטרה היא הכרחית, ואסור לטשטשה. כשם שהשב"כ מצטיין בסיי כול פיגועים, ולא היינו רוצים להעביר תפקיד זה למשטרה – כך גם איננו רוצים להפקיד את השב"כ על חקירת הפשיעה, שצפויה להגיע לכל בית. הדבר ירמוס זכויות אזרח שנסמרות כיום, ואף יסיט את השב"כ ממישמתו החשובה.

לא מתקבל על הדעת לכוון את פעילות השב"כ כלפי מיעוט מסוים של אזרחי ישראל. הדבר צורם מבחינה מוסרית, מבחינה חוקית וחוקתית ומבחינה דמוקרטית

אתמול החליטה הממשלה לרתום את שירות הביטחון הכללי למאבק באלימות ובפשיעה בחברה הערבית. לפי הפרסומים, המהלך נתמך בדרגים הגבוהים ביותר, לרבות ראש הממשלה, השר לביטחון הפנים ומפכ"ל המשטרה. לדברי "בכירים", היכולות המודיעיניות של השב"כ צפויות לצמצם את החזקת הנשק בחברה הערבית.

הרעיון רע מאוד, מכמה סיבות. ראשית, בדומה לעירוב השב"כ באכיפת הגבלות הקורונה, אנו ניצבים על מדרון חלקלק שבמורדותיו פגיעות קשות בזכויות האזרחים ובישטרה הדמוקרטית. שנית, השב"כ מפעיל אמצעים קיצוניים שפוגעים בזכויות הפרט, שאושרו בליט ברירה, בשל היותו ארגון ביטחוני שמסכל פיגועי טרור. הם אינם מתאימים לחקירת פשיעה. למשל, חוק השב"כ מסמיך את הארגון לאסוף באופן גורף נתוני תקשורת על כל האזרחים ולחפש במאגר ללא צורך בצו שיפוטי. ודאי איננו רוצים לחיות במציאות כזו, המתוארת בספרו של ג'ורג' אורוול "1984". שלישית, השב"כ פועל באופן חשאי, בעוד הדמוקרטיה מחייבת שקיפות ושוללת משטרה חשאית.

רביעית, חוק שירות הביטחון הכללי, תשס"ב-2002, קובע את "ייעוד השירות ותפקידיו": "השירות מופקד על שמירת ביטחון המדינה, סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו מפני איומי טרור, חבלה, חתרנות, ריגול והשיפת סודות מדינה, וכן יפעל השירות לשמירה ולקידום של אינטרסים ממלכתיים חיוניים אחרים לביטחון הלאומי של המדינה, והכל כפי שתקבע הממשלה ובכפוף לכל דין". גם הממשלה כפופה לחוק, לרבות ההגבלה למטרת השמירה על הביטחון הלאומי של המדינה.

חמישית, לא מתקבל על הדעת להגדיר את פעילות השב"כ כך שתכוון כלפי מיעוט מסוים של אזרחי ישראל. הדבר צורם מבחינה מוסרית, מבחינה חוקית וחוקתית ומבחינה דמוקרטית. סמוך לאחר פעילות כזו, היא צפויה להתפשט לכל בית במדינת ישראל. הרי תמיד יימצא סוג פשיעה נוסף שירצו להכריז כנגדו מלחמה.

שישית, ההתמודדות עם הפשיעה, שקיימת בכל חברה בעולם ולאורך כל ההיסטוריה, אינה צפויה להניב תוצאות טובות אם תוגבל הפעלת המשטרה. הכרחי לטפל גם בבעיות החברתיות שמוזינות פשיעה, ולהקצות משאבים לחינוך, לרווחה, לתעסוקה ועוד. ובאשר לתפקיד המשטרה

לבסוף, על האווילות שבטשטוש הגבולות ניתן ללמוד גם מהאפשרות להרשיע חפים מפשע על בסיס הודאות שווה שמסרו במשטרה. לצמצום התופעה יש לדרוש "סיוע": ראייה משמעותית נוספת, שהיא עצמאית ולא באה מדברי הנאשם או מהתנהגותו. בזמנו העלה הה"כ חנין הצעה כזו, ו-50 ח"כים תמכו בה. אך לרוע המזל 51 ח"כים התנגדו לה, בעיקר בשל התנגדות השב"כ. חשוב לזכור שמטרות הארגונים שונות: מטרת השב"כ היא לסכל פיגועי טרור, ולכן אינו יכול להסתפק בהודאה. במשטרה, לעומת זאת, לעיתים קרובות משמושגת ההודאה נפסקת החקירה. אחרי הכל, מטרת המשטרה היא "רק" לפענח פשעים, והשופטים מסתפקים בהודאה בצירוף "דבר מה נוסף" קל כנוצה ומרשיעים. בשל טשטוש הגבולות, הצי רכים המיוחדים של השב"כ גורמים לכך שאנו "תקועים" עם דיני ראיות מפגרים למדי.

יש חשיבות עקרונית ומעשית עצומה להפרדה בין שב"כ לבין המשטרה, וטשטוש הגבולות יוצר עיוותים קשים. אסור להשתמש בשב"כ בהתמודדות עם הפשיעה.

פרופ' סנג'רו הוא מייסד האתר "ביקורת מערכת המשפט הפלילי", ראש המכון לבטיחות במשפט הפלילי ומלמד במכללות גליל מערבי וספיר